

Dómsorð:

1. Uppsögn Nausts h/f, dags. 28. marz þ. á., til Friðjóns Gunnars Friðjónssonar var ólögmet.
 2. Stefndi, Naust h/f, á að vera sýkn af refsikröfu stefnanda í máli þessu.
 3. Stefndi, Naust h/f, á að vera sýkn af kröfu stefnanda um að taka Friðjón Gunnar Friðjónsson aftur í þjónustu sína.
- Hvor aðilja greiði sinn kostnað af málinu.
-

Priðjudaginn 25. október 1966.

Nr. 3/1966. **Bandalag starfsmanna ríkis og bæja f. h. Landssambands framhaldsskólakennara**
(Guðmundur Ingvi Sigurðsson hrl.)
gegn
Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs
(Jón Þorsteinsson hdl.).

Dómarar:

Hákon Guðmundsson, Ragnar Jónsson, Bjarni K. Bjarnason,
Einar B. Guðmundsson og Jón Finnsson.

Frávisun.

Dómur.

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 24. júní þ. á., af Bandalagi starfsmanna ríkis og bæja f. h. Landssambands framhaldsskólakennara gegn fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Dómkröfur stefnanda eru þessar:

að dæmt verði, að loforði menntamálaráðherra frá 5. júní 1964 til Landssambands framhaldsskólakennara um að halda námskeið fyrir framhaldsskólakennara, sem skipaðir voru eða settir í kennarastöður tímabilið 1. júní 1952 til 1. júlí 1963, svo að þeir mættu að afloknu námskeiði flytjast í 18. launaflokk ríkisstarfsmanna, hafi ekki verið fullnægt með dómi Kjaradóms frá 30. nóvember 1965.

Þá krefst stefnandi og málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar úr hendi hans.

Í stefnu málsins hefur stefnandi gert svofellda grein fyrir dómkröfum sínum:

„Fyrir gildistöku laga nr. 55/1962 um kjarasamninga opinberra starfsmanna var framhaldsskólakennurum skipað um laun í VI.—VIII. launaflokk samkvæmt lögum nr. 92/1955 um laun starfsmanna ríkisins. Byggðist skiptingin innbyrðis ekki á formlegri menntun, heldur á fjölda nemenda í viðkomandi skóla.

Þegar lög nr. 55/1962 tóku gildi og fyrst reyndi á þau, varð samkomulag um fjölda launaflokka og skipun ríkisstarfsmanna í þá. Framhaldsskólakennararnir skiptust í 4 launaflokka, 16.—19. launaflokk. Langmestur hluti framhaldsskólakennaranna var settur í 16. flokk. Í 17. flokk voru settir þeir, sem voru í föstu starfi og höfðu BA-próf frá Háskóla Íslands eða sambærilegt nám að dómi fræðslumálastjórnar. Í 18. flokk komu þeir, sem höfðu BA-próf eða sambærilegt og að auki próf í uppeldisfræðum. Í 19. flokk voru settir þeir, sem höfðu cand. mag. próf frá Háskóla Íslands eða annað sambærilegt próf í aðalkennslugrein.

Skiptingin byggðist á menntun. Framhaldsskólakennarar höfðu alið með sér þá von, að skiptingin verkaði ekki aftur fyrir sig, þannig, að þeir, sem voru í föstum kennarastöðum, tækju allir laun samkvæmt 18. flokki, en skiptingin væri látin ná til þeirra, sem kæmu í störf eftir 1. júlí 1963. Sú varð þó ekki raunin á og gætti strax megnrar óánægju með það. Fóru fram viðræður við stefnda, er leiddu til þess, að menntamálaráðuneytið sendi Landssambandi framhaldsskólakennara eftirfarandi bréf, dags. 5. júní 1964:

„Það tilkynnist Landssambandi framhaldsskólakennara hér með, að ríkisstjórnin hefur ákveðið að fallast fyrir sitt leyti á, að þeir framhaldsskólakennarar, sem voru skipaðir eða settir í kennarastöður 1. júní 1952, þegar lög um breytingu á lögum nr. 36, 11. júlí 1911 um forgangsrétt kandidata frá Háskóla Íslands til embætta tóku gildi og kváðu á um

óskert kennsluréttindi þeirra, sem áður höfðu hlotið kennararéttindi, skuli frá 1. júlí 1963 taka laun samkv. 18. lfl. Enn fremur mun ráðuneytið í samráði við Kennaraskóla Íslands og kennarasamtökin efna til námskeiða fyrir þá kennara, sem framangreind regla tekur ekki til, er geri þeim kleift að flytjast í hærri launaflokk“.

Á grundvelli bréfs þessa voru síðan rúmlega 150 kennarar fluttir úr 16. og 17. launaflokki í 18. launaflokk. Var enginn munur gerður á, hvort um var að ræða bóknámskennara eða sérgreinakennara. Síðla sumars 1965 setti menntamálaráðuneytið á laggirnar nefnd til að gera tillögu um námskeið í samræmi við efni bréfsins frá 5. júní 1964. Skipaði ráðuneytið sex menn í nefndina. Er nefndin lauk störfum vorið 1965, samdi ráðuneytið uppkast að auglýsingu um námskeiðið. Var auglýsingin dagsett 25. júní 1965. Áttu umsóknir að vera komnar fyrir 15. ágúst 1965. Framhaldsskólakennararnir gátu ekki fellt sig við fyrirkomulag það, sem auglýsingin gerði ráð fyrir, að viðhöfð yrði um námskeiðið. Ráðuneytið gerði þá aðra auglýsingu, dags. 18. ágúst 1965. Framhaldsskólakennarar felldu sig ekki heldur við það námskeiðsfyrirkomulag, sem fólst í þessari auglýsingu. Námskeiðið átti aðeins að miðast við bóknámskennara, en sérgreinakennarar hvergi nefndir. Þá töldu framhaldsskólakennararnir, að námkeiðið yrði þeim of kostnaðarsamt, námskeiðið átti að haldast á öðrum tíma en þeir höfðu vænt og launahækkunin átti ekki að koma á þeim tíma, er þeir höfðu gert ráð fyrir. Auglýsingin var aldrei birt, enda lét ráðuneytið frá sér fara frétt, dags. 27. september 1965, þar sem skýrt var frá loforði ráðuneytisins frá 5. júní 1964 um námskeiðshaldið, nefndarskipuninni, hverjir hefðu átt sæti í nefndinni, að nefndin hefði lokið störfum og að mál umræddra kennara væru til umræðu í samningum þeim, sem þá fóru fram milli ríkisstarfsmanna og ríkisins og þá um leið sú hugmynd, að þátttaka í námskeiðum veitti rétt til launahækkunar. Gerði ráðuneytið ráð fyrir, að ef samkomulag næðist á þá lund, að ekki þyrfti til frekari aðgerða að koma, hefði ráðuneytið fullnægt fyrirheitinu frá 5. júní 1964. Ella myndi ráðuneytið efna til námskeiðs fyrir hlutaðeig-

andi kennara eigi síðar en sumarið 1966 og yrði það auglýst síðar.

Ekki náðist samkomulag, enda túlkaði ráðuneytið loforð sitt frá 5. júní 1964 þrengra en kennararnir töldu, að rétt væri, sbr. það, sem að framan greinir. Þegar kjaradómsmálið nr. 1/1965: Kjararáð fyrir hönd starfsmanna ríkisins gegn fjármálaráðherra fyrir hönd ríkissjóðs var rekið fyrir Kjaradómi, gerði stefndi máls þessa meðal annars eftirfarandi kröfu:

„Framhaldsskólakennarar í bóklegum greinum, settir eða skipaðir fyrir 1. júlí 1963, skulu halda rétti sínum til þess að flytjast í hærri launaflokk skv. bréfi menntamálaráðherra til Landssambands framhaldsskólakennara, dags. 5. júní 1964, ef þeir ljúka tilskyldu námskeiði“.

Dómur Kjaradóms gekk 30. nóvember 1965. Þar var ofangreind krafa stefnda afgreidd á þá lund, að í 18. launaflokki skyldu vera þeir framhaldsskólakennarar, sem settir voru eða skipaðir fyrir 1. júní 1952. Á námskeið var ekki minnzt og ekki heldur þá kennara, sem skipaðir höfðu verið eða settir tímabilið 1. júní 1952 til 1. júlí 1963. Með bréfi, dags. 5. janúar 1966, tilkynnti menntamálaráðuneytið Landssambandi framhaldsskólakennara, að ríkisstjórnin hefði rætt niðurstöðu Kjaradóms varðandi skipun framhaldsskólakennara í launaflokka og með hliðsjón af því, hvernig Kjaradómur hafi gripið á kröfugerð stefnda varðandi kennarana, teldi ríkisstjórnin, að fyrirheiti því, sem veitt var í bréfinu frá 5. júní 1964 um flutning kennara í hærri launaflokk, hafi verið fullnægt.

Á þessa túlkun og skilning á ákvæðum dóms Kjaradóms gátu framhaldsskólakennararnir ekki fallizt, enda hefur námskeiðið aldrei verið haldið og því situr fjöldi framhaldsskólakennara, er settir voru eða skipaðir í kennarastöður tímabilið 1. júní 1952 til 1. júlí 1963 í 17. launaflokki. Það geti ekki talizt efndir á loforðinu frá 5. júní 1964, að skjóta málinu til Kjaradóms, gera þar þrengri kröfu en loforðið gekk út á og fá ekki þessa þrengri kröfu tekna til greina hjá dóminum. Loforðið var gefið óháð dómi Kjaradóms og

því var það rangt að setja málið fyrir Kjaradóm. Námskeiðið beri að halda, hvað sem liði skoðunum Kjaradóms“.

Í greinargerð sinni gerir stefndi þessa grein fyrir mála-vöxtum og efni málsins:

„Mál þetta fjallar um það, hvaða réttur til launabóta fyrir framhaldsskólakennara, skipaða eða setta í stöður á tíma-bilinu 1. júní 1952 til 1. júlí 1963, hafi falizt í fyrirheiti ríkis-stjórnarinnar, sem sett er fram í bréfi menntamálaráðherra til Landssambands framhaldsskólakennara, dags. 5. júní 1964. Einnig fjallar málið um það, hvort þessum rétti framhalds-skólakennara hafi að öllu leyti verið fullnægt og hvort í dómi Kjaradóms, upp kveðnum 30. nóv. s.l., felist endanleg ákvörðun um það, hvaða launaflokk þessir framhaldsskóla-kennarar skuli skipa á yfirstandandi kjaratímabili, þ. e. árin 1966 og 1967.

Tvö atriði í kröfugerð stefnanda vil ég gera sérstaklega að umtalsefni þegar í upphafi. Annars vegar er krafan um viðurkenningu á því, að ríkissjóður hafi vanefnt að halda námskeið, í órofa tengslum við kröfuna um að flytjast í 18. launaflokk og raunar forsenda hennar. Stefnandi óskar einungis eftir námskeiði til þess að skapa grundvöll fyrir launabótum til framhaldsskólakennara, en námskeiði án launabóta er hann andvígur. Ljóst er af gögnum málsins, að eftir að fyrirheitið var gefið hinn 5. júní 1964, var það sjónarmið ríkjandi í samtökum framhaldsskólakennara og hjá Kjararáði BSRB, að þetta námskeið ætti að vera sem lítilfjörlegast og helst ætti það að falla niður. Á hinn bóginn er krafa stefnanda um að námskeiðsmenn flytjist í 18. launa-flokk ekki á rökum reist, þar eð einungis er gefið fyrirheit um það í bréfi menntamálaráðherra, að námskeiðið „geri þeim kleift að flytjast í hærri launaflokk“. Þessu fyrirheiti hefur verið fullnægt með því að Kjaradómur hefur flutt umrædda kennara úr 16. flokki í 17. launaflokk. Uppköst að tveim auglýsingum, sem aldrei voru birt, þar sem gert er ráð fyrir, að þeir, sem ljúka námskeiðinu, færist upp í 18. launaflokk, fela ekki í sér neina skuldbindingu fyrir ríkis-sjóð, en sýna aðeins hvaða hugmyndir um þetta efni voru ofarlega á haugi í menntamálaráðuneytinu á þeim tíma.

Tilkynning menntamálaráðherra f. h. ríkisstjórnarinnar, dags. 5. júní 1964, er stutturð, einhliða yfirlýsing, þar sem skýrt er lauslega frá grundvallaratriðum í sambandi við fyrirhugaðar launabætur til þeirra kennara, er námskeiðið var ætlað. Um mörg atriði þurfti að kveða nánar á síðar og draga skýrari mörk, og það var réttur ríkisstjórnarinnar einnar, sem yfirlýsinguna gaf, að taka ákvarðanir í þessum efnum. Eftirfarandi atriði koma ekki fram í yfirlýsingunni sjálfri:

1. Hvaða kennarar áttu rétt á að sækja námskeiðin.

Aðilar eru þó sammála um, að það séu framhaldsskólakennarar settir eða skipaðir á tímabilinu frá 1. júní 1952 til 1. júlí 1963, er launalögin féllu úr gildi. Hins vegar greinir aðila á um hvort námskeiðsrétturinn tók til kennara í aukagreinum, þ. e. leikfimikennara, matreiðslukennara og handavinnukennara. Ákvörðun ríkisins kemur fram í kröfugerð þess fyrir Kjaradómi, sbr. niðurlag dskj. nr. 14, og var á þá lund, að námskeiðið væri einungis fyrir kennara í bóklegum greinum. Í yfirlýsingunni frá 5. júní 1964 kemur ekki fram, hvort námskeiðið miðist einungis við kennara í 16. launaflokki, en eðlilegast er að líta svo á, að til þess hafi verið ætlað.

2. Hvenær námskeiðið skyldi haldið, hve lengi það ætti að standa og frá hvaða tíma launahækkunin ætti að gilda.

Um þetta hafði ríkið ekki tekið endanlega ákvörðun þegar málið gekk til Kjaradóms, en ríkið vill una við niðurstöðu dómsins, að hækkunin um einn launaflokk gildi frá 1. jan. 1966 og telur sér það skylt.

3. Hvort námskeiðsmennirnir skyldu flytjast upp um einn eða fleiri launaflokka.

Í þessu efni kom að sjálfsögðu aldrei annað til álita en það, hvort kennararnir skyldu fluttir upp í 17. eða 18. launaflokk. Kjaradómur ákvað hér 17. launaflokk. Ríkisstjórnin telur, að með þessari niðurstöðu hafi fyrirheit hennar verið efnt, sbr. dskj. nr. 7.

Þar eð nefnd sú, er átti að undirbúa námskeiðið, sat lengi á rökstólum án þess að ná samkomulagi, hafði ríkisstjórnin eigi tekið fullnaðarákvarðanir um framangreind atriði þegar

samningaviðræður hófust við Kjararáð BSRB sumarið 1965 um nýjan heildarsamning. Að svo vöxnu máli var eðlilegt, að í samningaviðræðunum væri m. a. rætt um fyrirhugað námskeið og þá launaflokka, er því skyldi fylgja, sbr. dskj. nr. 5. Hins vegar tókst eigi samkomulag um þetta deiluefni fremur en önnur í þeim viðræðum og fóru öll ágreiningsefni í Kjaradóm og þar með ágreiningurinn um launakjör allra framhaldsskólakennara. Fyrir dóminum lagði sóknaraðili m. a. fram yfirlýsinguna frá 5. júní 1964 til rökstuðnings kröfum sínum svo og fréttatilkynningu frá menntamálaráðuneytinu, sbr. dskj. nr. 5.

Báðir aðilar gerðu dóminum ítarlega grein fyrir sjónarmiðum sínum varðandi þetta sérstaka efni. Kjararáð BSRB gerði kröfu til þess fyrir Kjaradómi, að framhaldsskólakennarar, ráðnir til starfa á tímabilinu 1. júní 1952 til 1. júlí 1963, skyldu færast upp um fimm launaflokka eða úr 16. fl. í 21. fl. og vera lausir við námskeiðið. Staðhæfingar málaflutningsmanns stefnanda, er fram koma í stefnu þessa máls á þá leið, að rangt hafi verið að setja málið fyrir Kjaradóm og að námskeiðið beri að halda hvað sem líði skoðun Kjaradóms, sæta því vissulega nokkurri furðu.

Fyrir Kjaradómi gerði ríkið hins vegar þá kröfu, að framhaldsskólakennarar, er voru í 16. launaflokki, ráðnir til starfa á tímabilinu 1. júní 1952 til 1. júlí 1963, skyldu sitja kyrrir í 16. launaflokki, en halda rétti sínum til að færast upp í hærri launaflokk, ef þeir lykju námskeiði samkvæmt fyrirheitinu í bréfi menntamálaráðherra frá 5. júní 1964. Fyrirheitið var því að fullu efnt af hálfu ríkisins með því að viðurkenna það fyrir Kjaradómi og gera það að hluta af kröfugerð sinni fyrir dóminum. Stefnandi heldur því að vísu fram, að kröfugerð ríkisins hafi á þessu sviði verið þrengri heldur en fyrirheitið gaf tilefni til og á þar við, að krafan fyrir Kjaradómi hafi einungis tekið til bóknámskennara. Þetta er á misskilningi byggt, en óþarft er að fjölyrða um það hér, þar sem Kjaradómur lét bóknámskennara og kennara í aukagreinum fylgjast að.

Niðurstaða Kjaradóms varð sú, að allir umræddir kennarar voru fluttir úr 16. flokki í 17. flokk, en jafnframt leystir

undan þeirri kvöð að sækja námskeið. Kennararnir fengu þannig þá kjarabót, sem fyrirheitið gaf til kynna, en voru leystir undan að taka á sig þær skyldur, er áttu að fylgja.

Það er eindregin skoðun mín, að með dómi Kjaradóms, upp kveðnum 30. nóvember 1965, hafi verið endanlega ákveðið í hvaða launaflokkum framhaldsskólakennarar skuli sitja yfir tímabilið frá 1. janúar 1966 til 31. desember 1967. Þessa skoðun reisi ég á 17. gr. laga nr. 55/1962, þar sem segir, að aðiljar skuli leggja ágreiningsefni skilmerkilega fyrir Kjaradóm, svo og á 21. gr. sömu laga, þar sem segir, að dómur Kjaradóms sé fullnaðarúrlausn kjaradeilu og bindi aðila á sama hátt og samningur. Krafa stefnanda í máli þessu er því í raun rétttri krafa um lagalega viðurkenningu á því, að í niðurstöðu Kjaradóms þurfi eigi að felast endanleg úrlausn launakjaradeilu við opinbera starfsmenn. Slik krafa fær ekki staðizt, og ber að sýkna umbjóðanda minn af henni“.

Samkvæmt ákvörðun dómsins fór fram málflutningur um það, hvort málefni það, sem aðiljar deila hér um, falli undir úrlausn Félagsdóms.

Lýstu báðir aðiljar yfir því, að þeir teldu, að Félagsdómur ætti að dæma það að efni til, og gerði hvorugur þeirra kröfu til málskostnaðar í þessum þætti málsins.

Í 44. gr. laga nr. 80/1938 segir, að verkefni Félagsdóms sé:

1. að dæma í málum, sem rísa út af kærnum um brot á lögum þessum og tjóni, sem orðið hefur vegna ólög-mætra vinnustöðvana.
2. að dæma í málum, sem rísa út af kærnum um brot á vinnusamningi eða út af ágreiningi um skilning á vinnu-samningi eða gildi hans.

Með skírskotun til krafna stefnanda og málsatvikalýsinga aðilja, verður eigi talið, að ágreiningur sá, sem mál þetta fjallar um, falli í flokk með þeim réttarágreiningi, sem Félagsdómur á úrskurðarvald um samkvæmt ofangreindum ákvæðum og eigi verður heldur lagður dómur á mál þetta samkvæmt 3. lið 44. gr. nefndra laga.

Þá verður eigi heldur talið, að Félagsdómur eigi dóm um

framangreint ágreiningsefni samkvæmt 1. mgr. 25. gr. laga nr. 55/1962, en þar segir svo:

Félagsdómur dæmir í málum, sem rísa milli samningsaðilja út af brotum á lögum þessum og ágreiningi um skilning á kjarasamningi og gildi hans.

Verður það hvorki ráðið af kröfum stefnanda né málflutningi aðilja, að hér sé um að ræða ágreining um það, hvað felist í beinum ákvæðum dóms Kjaradóms frá 30. nóvember 1965. Og þar sem Félagisdómur á ekki heldur úrlausn um það, hvort Kjaradómur hafi við úrlausn þeirra atriða, er hann dæmdi um hinn 30. nóvember f. á. og um er deilt í máli þessu, fylgt þeim valdmörkum, sem honum eru sett í lögum nr. 55/1962, ber með tilvísun til alls þess, sem að framan er rakið, að vísa máli þessu frá dómi.

Dómsorð:

Máli þessu er vísað frá Félagsdómi.

Dómur þessi, er skotið var til Hæstaréttar, var staðfestur þar að niðurstöðu til. Sjá Hrd. XXXVIII, bls. 3.
